

УДК 338.4
 JEL: G22; H25; O16
 DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-11-216-220>

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ТА ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ СТРАХОВИМИ КОМПАНІЯМИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

©2022 КУРЯЧА Н. В.

УДК 338.4
 JEL: G22; H25; O16

Куряча Н. В. Особливості оподаткування та ведення бізнесу страховими компаніями під час війни

Метою статті є дослідження особливостей оподаткування та ведення бізнесу страховими компаніями під час воєнного стану та встановлення алгоритму дій, якщо під час війни стався страховий випадок. Наша країна перебуває у стані війни. Зараз дуже багато інформації, однак завдання для бізнесу сьогодні – підтримка економіки нашої держави, а це можна зробити лише, зберігши бізнес, який працює в Україні та сплачує податки. Страхові компанії мають акумулювати свої сили та робити все для того, аби бути корисними суспільству задля збереження України. Змінилися правила ведення бізнесу, це також пов'язано із змінами в податковому законодавстві в період війни. Держава на час дії військового стану спростила податкові правила та умови для ведення підприємницької діяльності. Уряд запровадив суттєві зміни щодо зменшення податкового навантаження на страхові компанії та на громадян країни. Від обсягу сплачених податків до державного і місцевих бюджетів залежить фінансування обороноздатності нашої країни та виконання інших функцій, покладених на державу. Податки необхідно сплачувати вчасно та повному обсязі. Чинна сьогодні система оподаткування діяльності страхових компаній має деякі проблеми, що потребують їх подальшого вивчення та пошуку шляхів вирішення. Це дасть поштовх новим можливостям для розвитку страхового бізнесу в нашій країні, оскільки саме страховий ринок є важливою складовою ринкової економіки, який захищає добробут людей і приносить прибуток за рахунок інвестицій тимчасово вільних грошових коштів у перспективні проекти.

Ключові слова: оподаткування, податкова система, бізнес, страхова компанія, страхове відшкодування.

Бібл.: 8.

Куряча Наталія Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (просп. Гагаріна, 72, Дніпро, 49010, Україна)

E-mail: nkuriacha@gmail.com

UDC 338.4
 JEL: G22; H25; O16

Kuriacha N. V. Features of Taxation and Doing Business by Insurance Companies in the Wartime

The purpose of the article is to study the peculiarities of taxation and doing business by insurance companies under martial law and to determine an algorithm of actions if an insured event occurred during the wartime. Our country is at war now, the current task for business consists in supporting the economy of our State, and this can only be done by preserving the business that operates in Ukraine and pays taxes. Insurance companies must accumulate their strength and do everything to be useful to society for the preservation of Ukraine. The rules of doing business have changed, this is also because of the changes in tax legislation in the wartime. The state for the duration of martial law has simplified tax rules and conditions for doing business. The government has introduced significant changes to reduce the tax burden on insurance companies and on citizens of the country. The amount of taxes paid to the State and local budgets depends on the financing of the defense capability of our country and the performance of other functions assigned to the State. Taxes must be paid on time and in full. The current system of taxation of insurance companies has some problems that require their further study and search for solutions. This will give impetus to new opportunities for the development of the insurance business in our country, since precisely the insurance market is an important component of a market economy that protects people's well-being and makes a profit by investing temporarily free money in promising projects.

Keywords: taxation, tax system, business, insurance company, insurance indemnity.

Bibl.: 8.

Kuriacha Natalia V. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Economics, Entrepreneurship and Enterprise Management, Oles Honchar Dnipro National University (72 Haharina Ave., Dnipro, 49010, Ukraine)

E-mail: nkuriacha@gmail.com

На сучасному етапі розвитку економіки України фінансова стійкість багатьох підприємств істотно погіршилася. Основними чинниками цього є: світова фінансово-економічна криза, зростання інфляції, нестабільна державна податкова і кредитна політика. Нестабільність економічної ситуації в Україні зумовлює погіршення інвестиційного клімату в державі [1].

У суспільстві з розвиненими ринковими відносинами важливу роль відіграють страхові компанії. Діяльність страховиків на практиці пов'язана зі створенням нових фінансових інструментів. Потреба податкового регулювання діяльності страхових компаній обумовле-

на необхідністю в оптимальному розподілі фінансових ресурсів між різними секторами економіки.

Указом Президента України «Про введення воєнного стану» № 64/2022 від 24 лютого 2022 року в Україні було введено воєнний стан. Як запровадження воєнного стану впливає на результати діяльності суб'єктів підприємництва? Воєнний стан не є вагомою причиною для відмови у виплаті страхового відшкодування. Якщо страховий випадок стався в період дії воєнного стану, то сам по собі воєнний стан не є підставою для звільнення від виконання страховою компанією своїх зобов'язань, однак є підставою для застосування інституту форс-мажору.

Однак наявність форс-мажорних обставин також не звільняє страхові компанії від виплати відшкодування. Наявність форс-мажору звільняє від відповідальності за порушення зобов'язання, якщо таке порушення сталося внаслідок непереборної сили, а саме, форс-мажору. Таким чином, настання форс-мажорних обставин може бути підставою для звільнення страхової компанії від відповідальності за невиконання страхового відшкодування за умови, якщо між форс-мажором і невиконанням зобов'язання страховика є причинно-наслідковий зв'язок, який необхідно встановити [5].

Дослідження діяльності та перспектив розвитку страхових компанії здійснювали як вітчизняні, так і зарубіжні учені, зокрема: Р. Мішкін, О. Іссінг, М. Фут, Ч. Гудхарт, К. Дрюрі, Ф. Ріполь-Сарагосі, Л. Костірко, Л. Гіляровська, Е. Хелферта, А. Ковальов, Л. Беренстайна, В. Мец, Є. Мниха, І. Бланк, М. Болюх, М. Крейніна, М. Римар, М. Заюкова, Е. Альтман, М. Абрютіна, М. Баканов, В. Хорн та інші. Попри велику кількість дослідників з цієї теми та їх праць, досі існують проблеми, які заважають страховим компаніям України ефективно функціонувати. Дослідженням особливостей оподаткування суб'єктів підприємництва займалися такі вітчизняні вчені: О. Данілов, Л. Демиденко, І. Золотько, Л. Кизилова, І. Волохова та інші.

Наша країна перебуває у стані війни. Зараз дуже багато інформації, однак завдання для бізнесу сьогодні — підтримка економіки нашої держави, а це можна зробити лише, зберігши бізнес, який працює в Україні та сплачує податки. Змінилися правила ведення бізнесу, що також пов'язано зі змінами в податковому законодавстві в період війни. Формування ефективно функціонуючої податкової системи потребує подальшого як теоретичного, так і практичного вивчення.

Загальною метою статті є дослідження особливостей оподаткування та ведення бізнесу страховими компаніями під час воєнного стану та встановлення алгоритму дій, якщо під час війни стався страховий випадок.

Фінансові компанії, включно зі страховими компаніями, існують частково для того, щоб приносити користь всій громадськості, а не лише їхнім акціонерам, працівникам і корпоративним клієнтам. Побудова оптимального клієнтського досвіду є важливим кроком у досягненні фінансової стійкості. Якщо клієнти незадоволені, вони не затримаються надовго. Важливо розуміти та передбачати потреби клієнтів, підтримувати зв'язок і бути повністю відкритим, зрозуміти їхні цілі та те, як можна допомогти їм досягти цих цілей [2].

Ефективність підприємництва в будь-якій сфері господарювання обумовлена впливом багатьох швидко мінливих факторів зовнішнього середовища, що характеризуються нестабільністю їх дії. Саме тому ефективність системи управління на підприємстві

знаходиться в прямій залежності від наявності можливостей швидкої адаптації до змін, а також ефективної методології визначення поточного фінансового стану з установами ризику банкрутства на основі оперативного контролінгу. У зв'язку з цим контролінг відіграє значну роль в оптимальному розподілі та використанні власних і позикових фінансових ресурсів у процесі функціонування підприємства [3].

Усього на страховому ринку України станом на 30 червня 2022 р. працювало 137 компаній з ризикового страхування та страхування життя, тоді як на аналогічну дату роком раніше – 181 компанія. Загальна кількість страхових компаній, які отримали страхові премії за звітний період більше нуля, – 128 страховиків. Сьогодні страхова компанія не може відмовити у здійсненні страхової виплати, посилаючись виключно на те, що в Україні введено воєнний стан.

1 липня 2020 р. із метою сформувати платоспроможний, стійкий і конкурентний ринок, у якому буде наявний належний захист прав споживачів послуг страхування, регулятором і наглядовим органом страхового ринку нашої країни став Національний банк України (НБУ).

Зокрема, невисокий попит на страхові послуги можна обґрунтувати такими причинами:

- ✦ непрозорий ринок страхування;
- ✦ відсутня дієва система захисту прав споживачів страхових послуг;
- ✦ недостатність/відсутність знань людей щодо страхових продуктів;
- ✦ слабкий рівень кваліфікації страхових посередників [4].

Можливість отримання страхового відшкодування залежить від того, чи визнається договором або законодавством країни певна подія страховим випадком. Як правило, збитки, завдані в результаті ведення бойових дій, не визнаються страховим випадком.

Якщо ж шкоду була завдано не через бомбардування чи обстріл, страхові компанії виплачують страхове відшкодування у звичайному порядку. 27 лютого 2022 р. Національний банк України, як наглядовий орган, який здійснює регулювання ринку, опублікував роз'яснення, в якому рекомендував страховим компаніям спростити процедуру врегулювання випадків, що мають ознаки страхових, шляхом використання електронних документів або копій документів.

Шкода, завдана внаслідок бойових дій на території нашої країни, імовірно за все, не підлягатиме відшкодуванню з боку страхової компанії, тому необхідно фіксувати завдані збитки, щоб мати можливість отримати відшкодування від держави.

Не залишилися поза увагою і податкова система України, оскільки дуже важливо, щоб керівництво держави забезпечило стабільне надходження подат-

ків до бюджетів всіх рівнів. Це забезпечить стабільне функціонування держави в умовах війни.

Особливі умови оподаткування суб'єктів підприємства передбачені такими законами України:

- ✦ № 2118-IX від 03.03.2022 р. «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану»;
- ✦ № 2120-IX від 15.03.2022 р. «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану».
- ✦ № 7190 від 24.03.2022 р. «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період воєнного стану».

Прибуток страховика є об'єктом оподаткування. Відповідно до податкового законодавства об'єктом оподаткування виступає валовий дохід від страхової діяльності, скоригований на суму валових витрат. Склад валових доходів і валових витрат визначає законодавство про оподаткування прибутку підприємств. При цьому необхідно з'ясувати особливості оподаткування страхових компаній.

Система оподаткування для страхових компаній істотно відрізняється від системи, прийнятої для типового господарського товариства, що пов'язано з її особливим статусом. Особливості оподаткування страховика встановлено та закріплено в законодавстві.

Податковим кодексом України передбачено два об'єкти оподаткування страховика:

- ✦ прибуток від страхової та нестрахової діяльності страховика, що оподатковується за загальною ставкою, яка становить 18 відсотків;
- ✦ дохід від страхової діяльності, для оподаткування якого застосовуються різні ставки.

26 березня 2022 р. Кабінет Міністрів України затвердив постанову № 380 «Про збір, обробку та облік інформації про пошкоджене та знищене нерухоме майно внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації». Зазначена постанова дозволяє громадянам повідомляти про пошкоджене та знищене нерухоме майно через мобільний застосунок порталу «Дія». З 11 квітня повідомлення можна зробити також в Центрах надання адміністративних послуг (ЦНАПах) і в нотаріусів.

Інформацію про пошкоджене та знищене майно можна повідомити також на вебсайті проекту «Росія заплатить», розробленого KSE Institute спільно з Офісом Президента України та Міністерством економіки [7].

Переважає більшість страхових компаній в Україні продовжують працювати, надають страхові

послуги та сплачують податки. Майже всі вони повідомили своїх клієнтів про режим і порядок роботи на своїх сайтах або на сторінці у Facebook, а частина навіть розіслала особисті повідомлення клієнтам.

За рекомендацією Національного банку України, страхові компанії спростили процедуру врегулювання випадків, що мають ознаки страхового, за всіма видами страхування. Юридичним і фізичним особам, які є клієнтами страховиків, можна використовувати для повідомлення про страховий випадок: електронні документи, фото, відео, копії необхідних документів у випадку, коли відсутня можливість отримати оригінали документів.

Більшість страхових компаній просять із розумінням ставитися до ситуації, коли доведеться оплатити допомогу самостійно та зібрати підтверджувальні документи для наступного відшкодування.

За стандартними правилами страхування, настання страхового випадку через дію форс-мажорних обставин, таких як воєнні дії, є підставою для відмови у страхуванні. Однак більшість страхових компаній прийняли рішення здійснювати виплати для цивільного населення в разі отримання ушкоджень унаслідок воєнних дій. Рішення про страхове покриття буде прийматися за кожним випадком індивідуально з урахуванням усіх обставин.

Також страхові компанії повідомляють про можливість спрощеного пролонгування дії договорів КАСКО. У випадку закінчення строку його дії під час воєнного стану подовжити можна онлайн [6].

Викликати поліцію на місце ДТП в умовах воєнного стану інколи неможливо, отже, у разі відсутності постраждалих *рекомендується оформлювати європротокол і самостійно фіксувати місце події та пошкодження*. За наявності постраждалих необхідно викликати поліцію та невідкладну допомогу.

Туристичне страхування. Страхові компанії продовжують надавати послуги із оформлення полісів туристичного страхування. Додатково переважна більшість компаній надає можливість продовжити дію полісу онлайн у разі, якщо клієнту необхідно подовжити строк перебування за кордоном.

Страхування майна, у тому числі нерухомого. За загальним правилом, якщо пошкодження майна відбулося внаслідок воєнних дій, подія не буде визнана страховим випадком, і страхова виплата не буде здійснена.

Однак, як і у випадку зі страхуванням транспортних засобів, рекомендуємо здійснювати фіксацію такої події, робити фото або відео місця події, а також спричинених пошкоджень і звертатися до страхової компанії із заявою про відшкодування.

За можливості необхідно викликати представників служби з надзвичайних ситуацій та/або органів місцевого самоврядування для огляду та складання акта щодо руйнування майна.

По-перше, страхові компанії наразі розглядають кожний із випадків індивідуально, і в деяких випадках можуть бути прийняті позитивні рішення щодо виплати відшкодування повністю або частково.

По-друге, як зазначалося вище, наявність такого звернення буде додатковим доказом для подальших позовів до РФ з питань відшкодування збитків у судовому порядку [6].

Щодо *медичного страхування*, то американська компанія Gen Re, один із найбільших у світі гравців ринку перестраховування, скористалася війною як приводом для виходу з проєктів в Україні. Вона допомагала українським страховикам розподіляти ризики при страхуванні від онкозахворювань для кількох тисяч українців.

ВИСНОВКИ

Страховий ринок України являє собою досить складне явище, що містить у собі внутрішню структурну будову та зовнішнє оточення. До першого типу належать як суб'єкти страхового ринку, так і страхові продукти. Своєю чергою, зовнішнє оточення представлено ланками фінансової системи держави та сферою міжнародних фінансів, зв'язок з якими визначається за напрямками руху грошових потоків.

Страховий ринок формується під впливом єдності двох особливих систем: внутрішньої структурної будови страхового ринку та зовнішнього середовища, які характеризуються безперервною їх взаємодією.

Оскільки головною функцією страхового ринку є акумуляція та розподіл страхового фонду з метою страхового захисту громадян і суб'єктів підприємницької діяльності, тому важливе значення для ефективного формування ресурсів фонду та раціонального їх використання мають внутрішня система та зовнішнє середовище страхового ринку [8].

Страховики в Україні продовжують працювати та сплачувати податки в бюджет країни, але бізнес-модель багатьох компаній похитнулася. У березні 2022 р. українські страхові компанії втратили близько половини надходжень від страхових премій – регулярних платежів від застрахованих українців.

Податкова система в кожній державі є унікальною, а її створення здійснюється на основі традицій і особливостей фінансової системи країни. Незважаючи на існування загальних підходів до оподаткування страхових компаній, у багатьох країнах все ще застосовують індивідуальні рішення при виборі ставок і порядку сплати податків. Фактично єдиним прикладом застосування універсального підходу є дворівнева система податкового регулювання страхової діяльності, в основу якої покладено принципи Європейського Союзу. Формулювання мети сучасного Європейського Союзу представляє собою синтез політичних, економічних, соціальних, культурних, гуманітарних завдань, що свідчить про багатовектор-

ність сфери діяльності. Стратегічний курс України на європейську інтеграцію був підтверджений і розвинутий неодноразово.

Економіка країн Європейського Союзу характеризується високим рівнем розвитку сфери надання послуг, використанням новітніх технологій у виробництві, стабільним зростанням макроекономічних показників, ґрунтовною сферою соціального захисту населення та підвищенням добробуту громадян. В умовах стабільного економічного розвитку населення цих країн має можливість здійснювати довгострокове фінансове планування. Це надає їм впевненості в майбутньому та забезпечує соціальну стабільність у державі. Важливу роль у реалізації такої стабільності відіграє страхування.

Війна змушує страховиків вирішувати небачені досі проблеми: опрацьовувати велику кількість ДТП, що сталися в чергах під час перетину кордону; допомагати українським біженцям у Європі; вчитися обробляти заявки через чат-боти в месенджерах і шукати власні резерви для виконання зобов'язань перед своїми клієнтами.

Ціни та наповнення страхових послуг поки залишаються на довоєнному рівні. Нормальну роботу та, відповідно, виплати зберігає більшість великих і середніх страхових компаній.

Встановлено алгоритм дій, якщо під час війни ви втратили житло чи транспорт:

1. Необхідно зафіксувати руйнування.
2. Обов'язково зберегти документи про право власності на майно, технічний паспорт, за можливості – зробити копії, а також витяг щодо перебування майна у власності з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно (якщо реєстр працює з перебоями, можна спробувати на порталі «Дія»).
3. У разі пожежі чи аварійного стану – необхідно викликати працівників Державної служби з надзвичайних ситуацій для усунення наслідків та складення відповідного акта, отримати його копію. Також зверніться до відповідної райдержадміністрації із заявою щодо складання акта обстеження житла або ж спробуйте скласти акт руйнування самостійно із сусідами. Сусіди в даній ситуації – люди важливі, тому якщо вони стали свідками руйнування (пожежі, обстрілу, тощо) – зафіксуйте їх письмові пояснення.
4. Необхідно самостійно зробити фото- та відеофіксацію руйнувань, а за наявності – збирати та зберігати статті, фото та відео ЗМІ щодо відповідних фактів. Щодо житла – спробуйте зібрати квитанції на рухоме майно, фото майна до та після руйнування.
5. Зверніться із заявою про злочин до правоохоронних органів із наданням вищеперелічених доказів руйнування майна та обов'язково

отримайте витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань.

6. Матеріали пізніше також слід завантажити на сайт <https://damaged.in.ua/>. Це ресурс, який збирає докази злочинів РФ для подальшого відшкодування.
7. Важливо збирати всі можливі докази руйнування, які надалі знадобляться – акти про руйнування майна, фото та відеофіксацію нерухомості чи іншого майна до і після подій, інформація зі ЗМІ, свідчення сусідів, очевидців, в яких детально описано обставини пошкодження та їх характер, розмір завданих збитків.

Компанія Bellingcat реєструє інциденти можливої шкоди цивільному населенню від початку вторгнення в Україну. Тепер можна візуалізувати дані на TimeMap, щоб користувачі могли вивчити зібрану інформацію. Мета цього проекту – докладно описати інциденти, де у відкритих джерелах є свідчення шкоди цивільному населенню, а також спробувати прояснити, де і коли сталися ці інциденти. Ймовірно, що на TimeMap не потрапило багато інцидентів, які не були задокументовані на відео або в соцмережах.

Страхові компанії не покривають «воєнні» ризики та виключають зони бойових дій і неконтрольовані урядом території зі страхування. Невизначеність таких зон може бути підставою для спорів зі страховиками.

Держава запровадила значні зміни щодо зменшення податкового навантаження як на страхові компанії, так і на громадян. Усвідомлюючи, що від сплати податків до державного та місцевих бюджетів залежить фінансування обороноздатності нашої країни та виконання інших функцій, покладених на державу, необхідно сплачувати такі податкові зобов'язання вчасно. Система оподаткування діяльності страхових компаній має деякі проблеми, що потребують їх подальшого вивчення та пошуку шляхів вирішення. Це дасть поштовх і нові можливості для розвитку страхування в нашій країні, оскільки саме страховий ринок є важливою складовою ринкової економіки, що захищає добробут людей і приносить прибуток за рахунок інвестицій тимчасово вільних грошових коштів у перспективні проекти. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Міокова Г. І., Самсонова К. В. Фактори впливу на фінансову стійкість підприємства. *Наукові записки КНТУ*. 2011. Вип.11. Ч. I. С. 12–15. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/84825095.pdf>
2. Achieving Financial Stability For Small & Medium Enterprises // Mazars. 2021. URL: <https://www.mazars.com.ng/Home/Insights/Finance-Act-2020/Financial-Stability-for-SMEs>
3. Mazur N. et al. Improvement of Controlling in the Financial Management of Enterprises. *TEM Journal*. 2021. Vol. 10. Iss. 4. P. 1605–1609. DOI: <https://doi.org/10.18421/TEM104-15>
4. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>
5. Волянська О. Як працює система страхування під час війни // ZN,UA. 08.03.2022. URL: <https://zn.ua/ukr/finances/jak-pratsjuje-sistema-strakhuvannja-pid-chas-vijni.html>
6. Гордієнко О., Шевчук С., Шаповал К. Життя довше за війну. Воєнні дії вдарили по українському страховому ринку, але він продовжує працювати. Що варто знати клієнтам в Україні та за кордоном // Forbes. 01.03.2022. URL: <https://forbes.ua/inside/zhittya-dovshe-za-viynu-viyskovi-dii-vdarili-po-ukrainskomu-strakhovomu-rinku-ale-vin-prodovzhue-pratsyuvati-shcho-varto-znati-klientam-v-ukraini-ta-za-kordonom-01042022-5219>
7. Терпай О. Страхування під час воєнного стану: чи є шанси на відшкодування // Liga Zakon. 31.03.2022. URL: https://biz.ligazakon.net/analitycs/210301_strakhuvannya-pd-chas-vonnogo-stanu-chi-shansi-na-vidshkoduvannya
8. Говорушко Т. А. Страхові послуги : підручник. Київ : ЦУЛ, 2011. 376 с.

REFERENCES

- “Achieving Financial Stability For Small & Medium Enterprises”. Mazars. 2021. <https://www.mazars.com.ng/Home/Insights/Finance-Act-2020/Financial-Stability-for-SMEs>
- Hordiienko, O., Shevchuk, S., and Shapoval, K. “Zhittya dovshe za viynu. Voienni dii vdaryly po ukrainskomu strakhovomu rynku, ale vin prodovzhue pratsyuvaty. Shcho varto znaty kliientam v Ukraini ta za kordonom” [Life Is longer Than War. The Hostilities Hit the Ukrainian Insurance Market, but It Continues to Work. What Customers in Ukraine and Abroad Should Know]. *Forbes*. March 01, 2022. <https://forbes.ua/inside/zhittya-dovshe-za-viynu-viyskovi-dii-vdarili-po-ukrainskomu-strakhovomu-rinku-ale-vin-prodovzhue-pratsyuvati-shcho-varto-znati-klientam-v-ukraini-ta-za-kordonom-01042022-5219>
- Hovorushko, T. A. *Strakhovi posluhy* [Insurance Services]. Kyiv: TsUL, 2011.
- Mazur, N. et al. “Improvement of Controlling in the Financial Management of Enterprises”. *TEM Journal*, vol. 10, no. 4 (2021): 1605–1609. DOI: <https://doi.org/10.18421/TEM104-15>
- Miokova, H. I., and Samsonova, K. V. “Faktory vplyvu na finansovu stiiikist pidpriemstva” [Factors Affecting the Financial Stability of the Enterprise]. *Naukovi zapysky KNTU*, iss. 11, part 1 (2011): 12–15. <https://core.ac.uk/download/pdf/84825095.pdf>
- Ofitsiyniy sait Natsionalnoho banku Ukrainy. <https://bank.gov.ua/>
- Terpai, O. “Strakhuvannya pid chas voiennoho stanu: chy ye shansy na vidshkoduvannya” [Insurance During Martial Law: Are There Any Chances of Reimbursement]. *Liga Zakon*. March 31, 2022. https://biz.ligazakon.net/analitycs/210301_strakhuvannya-pd-chas-vonnogo-stanu-chi-shansi-na-vidshkoduvannya
- Volianska, O. “Yak pratsiuiie systema strakhuvannya pid chas viiny” [How the Insurance System Works During Wartime]. *ZN,UA*. March 08, 2022. <https://zn.ua/ukr/finances/jak-pratsjuje-sistema-strakhuvannja-pid-chas-vijni.html>